

Περιγραφή

Στοιχεία περιγραφής

□ **Περιγραφή** είναι η αναπαράσταση με λόγο (γραπτό ή προφορικό) χώρων, προσώπων, αντικειμένων, φαινομένων κ.λπ.

Βασικά χαρακτηριστικά / στοιχεία της περιγραφής:

- Η περιγραφή ως είδος κειμένου συνδέεται κυρίως με το **χώρο** (δηλαδή τα περιγραφικά κείμενα οργανώνονται με άξονα το χώρο).
- Η περιγραφή ακολουθεί πορεία **από το γενικό** (γενικές εικόνες) **στο ειδικό** (λεπτομερειακές εικόνες).
- Το σημείο περιγραφής μπορεί να κινείται ή να είναι σταθερό, όταν ο συγγραφέας μένει ακίνητος και από εκεί περιγράφει το χώρο.
- Η **γλώσσα** της περιγραφής χαρακτηρίζεται από **σαφήνεια, ακρίβεια, ζωντάνια και παραστατικότητα**, που επιτυγχάνονται με τη χρήση πολλών **επιθέτων**.
- Στα περιγραφικά κείμενα κυριαρχεί ο **ενεστώτας**, τα εξακολουθητικά και τα βοηθητικά ρήματα (είμαι, έχω).
- Η περιγραφή μπορεί να είναι:
  - υποκειμενική (π.χ. λογοτεχνικά κείμενα)
  - αντικειμενική (π.χ. επιστημονικά κείμενα)

Είδη περιγραφής

χώρου / τοπίου / κτιρίου
αντικειμένου
Είδη περιγραφής
προσώπου / ατόμου
λειτουργίας / διαδικασίας για την
κατασκευή ή τη χρήση αντικειμένου

Περιγραφικά κείμενα συναντούμε:

- σε πρακτικούς οδηγούς (π.χ. τουριστικός οδηγός)
- σε εφημερίδες
- σε περιοδικά
- σε ενημερωτικά φυλλάδια
- σε διαφημιστικά φυλλάδια
- σε έντυπα για την κατασκευή, τη λειτουργία ή τη χρήση ενός αντικειμένου (συσκευής, παιχνιδιού κ.λπ.)
- σε σχολικά εγχειρίδια
- σε καταλόγους μουσείων
- σε επίσημα έγγραφα
- σε λογοτεχνικά βιβλία
- σε επιστημονικά βιβλία κ.λπ.

Αφήγηση

Στοιχεία αφήγησης

□ **Αφήγηση** είναι η προφορική ή γραπτή παρουσίαση ενός γεγονότος ή μιας σειράς γεγονότων, πραγματικών ή φανταστικών (επινοημένων).

Βασικά χαρακτηριστικά / στοιχεία της αφήγησης:

- Η αφήγηση οργανώνεται με άξονα το **χρόνο**, αλλά οι καταστάσεις συνδέονται αιτιολογικά μεταξύ τους.
- Η αφήγηση οργανώνεται με βάση την εξής δομή:
  - Α.** Πληροφορίες για τους ήρωες, το χώρο, το χρόνο και την κατάσταση από την οποία ξεκινά η αφήγηση
  - Β.** Η εξέλιξη της αφήγησης και η έκβασή της
  - Γ.** Η λύση: η κρίση του αφηγητή για το νόημα της ιστορίας
- Κύριος χρόνος της αφήγησης είναι ο **αόριστος**, αλλά χρησιμοποιείται και ο παρατατικός και οι εξακολουθητικοί χρόνοι.
- Η **γλώσσα** της αφήγησης χαρακτηρίζεται από τη χρήση **συνδετικών λέξεων** και **φράσεων** που δείχνουν τη χρονική σειρά των γεγονότων (έπειτα, ύστερα, κατά τη διάρκεια) και την αιτιολογική σχέση μεταξύ τους (επειδή, καθώς, για το λόγο αυτό).

Είδη αφήγησης

1.αφήγηση πραγματικών γεγονότων: α) ρεαλιστική αφήγηση, β) ιστορική αφήγηση.

2.αφήγηση φανταστικών γεγονότων: μυθοπλαστική αφήγηση
σελ. 46 σχολ. βιβλίου

• **Δείτε προσεκτικά το σκίτσο. Περιγράψτε στην τάξη με λεπτομέρειες τι βλέπετε.**

Το σκίτσο θίγει με χιουμοριστικό τρόπο το πρόβλημα της μόλυνσης του περιβάλλοντος. Απεικονίζει τα βρόμικα νερά μιας θάλασσας ή ενός ποταμού που βρίσκεται κοντά σε κατοικημένη και βιομηχανική περιοχή. Στο βάθος της εικόνας, επάνω δεξιά, βλέπουμε ένα λόφο γεμάτο πολυκατοικίες, απογυμνωμένο από κάθε είδους βλάστηση. Αριστερά, υπάρχει ένα εργοστάσιο με ψηλές καμινάδες από όπου βγαίνουν καπνοί που σκεπάζουν όλο τον ουρανό. Μεγάλοι σωλήνες στο κάτω μέρος του εργοστασίου οδηγούν τα λύματα απευθείας στη θάλασσα όπου κολυμπούν τέσσερις πάπιες με αντιασφυξιογόνες μάσκες, για να προστατευτούν από το μολυσμένο αέρα. Μάσκα φοράει και ο γλάρος που πετάει στον ουρανό.

Σε πρώτο πλάνο βρίσκεται η βρόμικη θάλασσα, στα νερά της οποίας επιπλέουν διάφορα απόβλητα (τενεκεδένια κουτάκια, μπουκάλια, συσκευασίες προϊόντων), ακόμη και το χέρι κάποιου που φαίνεται να ζητάει βοήθεια καθώς «πνίγεται» στον ποταμό των σκουπιδιών.

σελ. 51 σχολ. βιβλίου

2. Αφηγηθείτε στους συμμαθητές σας ένα περιστατικό από μια εκδρομή στη φύση που σας έχει εντυπωσιάσει. • Προσέξτε τη δομή της αφήγησής σας, όπως και τις συνδετικές λέξεις ή φράσεις που θα χρησιμοποιήσετε.

Με το σχολείο στον Κιθαιρώνα

[...] Μία εβδομάδα πριν από τις γιορτές των Χριστουγέννων, στις 17 Δεκεμβρίου [...]

ανεβήκαμε στο καταφύγιο του ΕΟΣ Ελευσίνας στον Κιθαιρώνα. [...]

Δύο ημέρες πριν, είχε χιονίσει κι έτσι τα πρώτα χιόνια φάνηκαν στα Παλαιοκούντουρα. Στα Βίλια δεν μπορέσαμε να μπούμε λόγω πάγου. Πήραμε το δρόμο για το βουνό και λίγο μετά τη βρύση «Τσία» ξεκινήσαμε την πεζοπορία από

το δρόμο, που ήταν καλυμμένος με φρέσκο, παχύ χιόνι. Υπήρχαν όμως ίχνη από τροχούς αγροτικών αυτοκινήτων που είχαν ανέβει μέχρι κάποιο σημείο.

Η μέρα ήταν θαυμάσια. Λιακάδα, άπνοια και γενικά σχετική ζέστη. Η ορατότητα ήταν τέτοια που οι εικόνες σου έκοβαν την ανάσα. Τα πάντα σκεπασμένα με το λευκό σεντόνι του χιονιού, όσο έφτανε το μάτι.

Το Μακρυνόρος, ο Πατέρας, η Πάστρα, η Πάρνηθα και ο Υμητός στο βάθος, όλα άσπρα. Σε κάποιο σημείο, που πατάγαμε πια σε καθαρό χιόνι χωρίς «ροδιές», φάνηκε και ο κόλπος των Αλκυονίδων, στον Κορινθιακό, να γυαλίζει κάτω από το εκτυφλωτικό φως του πρωινού ήλιου. Μετά από δύο ώρες πορείας φτάσαμε στο καταφύγιο.

Γύρω τα έλατα φορτωμένα με παγωμένο χιόνι, λες και ήταν στολισμένα για τα Χριστούγεννα.

Όταν η φύση στολίζει, μόνο θαυμάζεις. [...]

Δήμος Φιωτάκης, περ. «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες»,
τεύχος 9ο (231), Ιούλιος-Δεκέμβριος 1995

Επιχειρηματολογία

❑ **Επιχείρημα** ονομάζεται κάθε λογικός συλλογισμός ή σειρά συλλογισμών που χρησιμοποιούμε για υποστηρίξουμε τις θέσεις μας ή για να αντικρούσουμε τις θέσεις κάποιου άλλου και να καταλήξουμε σε ένα αιτιολογημένο συμπέρασμα.

✓ Η χρήση επιχειρημάτων βοηθάει:

- να καταλάβουμε ποιες θέσεις είναι ορθότερες ή σημαντικότερες από άλλες
- να πείσουμε τους άλλους για την ορθότητα των θέσεών μας.

Στοιχεία του επιχειρήματος και μελέτη επιχειρημάτων

❑ Επιχειρήματα χρησιμοποιούμε σε καθημερινές συζητήσεις και διαλόγους, σε διαπραγματεύσεις, σε επίσημα κείμενα, σε άρθρα εφημερίδων, σε επιστημονικά κείμενα κ.λπ.

✓ Όταν συνθέτουμε ένα επιχειρηματολογικό κείμενο, ακολουθούμε συνήθως την εξής δομή:

A. Εισαγωγή: εκφράζουμε τη θέση μας για ένα θέμα

B. Δεδομένα: χρησιμοποιούμε επιχειρήματα και τεκμήρια (αποδείξεις) για να στηρίξουμε τη θέση μας

Γ. Ανασκευή: αντικρούουμε αντίθετες θέσεις-επιχειρήματα

Δ. Κατάληξη: εκφράζουμε την τελική μας θέση, το συμπέρασμα ή τις προϋποθέσεις-συνθήκες που πρέπει να υπάρχουν για να ισχύσει η θέση αυτή.

✓ Στα απλά είδη επιχειρημάτων ανήκουν:

α. τα επιχειρήματα με παραδείγματα-τεκμήρια,

π.χ. «Το περιβαλλοντικό κόστος των μεταφορών στην Αθήνα είναι υψηλότερο από παντού. Το μεταφορικό μέσο με το υψηλότερο περιβαλλοντικό κόστος είναι το πετρελαιοκίνητο ταξί: για κάθε χιλιόμετρο που διανύει ο επιβάτης του επιβαρύνεται με 0,60 ευρώ! Ακολουθούν το συμβατικό αυτοκίνητο με 0,15 ευρώ ανά επιβατοχιλιόμετρο, το πετρελαιοκίνητο λεωφορείο με 0,06 ευρώ, το βενζινοκίνητο καταλυτικό αυτοκίνητο με 0,014 ευρώ, το αυτοκίνητο υγραερίου με 0,013 ευρώ, το μετρό με 0,004 ευρώ, ενώ το τρόλεϊ έχει σχεδόν μηδενικό κόστος».

Στο παραπάνω απόσπασμα ο συγγραφέας, για να στηρίξει τη θέση του ότι το περιβαλλοντικό κόστος των μεταφορών στην Αθήνα είναι υψηλότερο από παντού, χρησιμοποιεί επιχειρήματα με παραδείγματα-τεκμήρια (παραθέτει στοιχεία για το κόστος κάθε μεταφορικού μέσου).

β. τα επιχειρήματα με αιτίες (αιτιολόγηση)

π.χ. «Είναι προτιμότερο να ενημερωνόμαστε από τις εφημερίδες, γιατί σ' αυτές υπάρχουν πραγματικές ειδήσεις, που παρουσιάζονται με τρόπο ψύχραιμο και αντικειμενικό, ενώ παράλληλα περιέχουν αναλύσεις και κριτική των γεγονότων»

Στο παραπάνω απόσπασμα ο συγγραφέας στηρίζει τη θέση του ότι είναι προτιμότερο να ενημερωνόμαστε από τις εφημερίδες, χρησιμοποιώντας επιχειρήματα με αιτίες (αιτιολόγηση).

✓ Η **γλώσσα** των επιχειρηματολογικών κειμένων χαρακτηρίζεται από:

- τη χρήση ρητορικών ερωτήσεων
- την επανάληψη στοιχείων
- τη χρήση συνδετικών λέξεων και φράσεων που δηλώνουν: **α.** ανάλογη σημασία (επίσης, φυσικά, βέβαια κ.λπ.), **β.** πιθανότητα (πιθανόν, ενδέχεται, μπορεί, είναι δυνατόν κ.λπ.), **γ.** δεοντολογία (πρέπει, είναι αναγκαίο, χρειάζεται κ.λπ.).

σελ. 52 σχολ. βιβλίου

2. Προσέξτε πώς οργανώνει ο συγγραφέας το κείμενό του.

- α. Τι περιέχει ο πρόλογος-εισαγωγή του κειμένου; • Παρουσίαση του προβλήματος μόνο ή και προαναγγελία των όσων θα αναλυθούν παρακάτω; • Τι ρόλο παίζουν οι ερωτήσεις που θέτει ο συγγραφέας;**
β. Εξηγήστε με βάση την 4η και 5η παράγραφο πώς μετά τη βιομηχανική επανάσταση άρχισε η μεγάλη παραγωγή προϊόντων.
• Ποια στοιχεία-παραδείγματα αναφέρονται στο κείμενο;
γ. Ποιες συνδετικές λέξεις και φράσεις χρησιμοποιεί ο συγγραφέας τόσο μεταξύ των προτάσεων όσο και μεταξύ των παραγράφων;

α. Ο πρόλογος-εισαγωγή του κειμένου περιέχει τόσο την παρουσίαση του προβλήματος («Οι σημερινοί άνθρωποι καταναλώνουν πολλούς από τους φυσικούς πόρους τόσο γρήγορα, που η φύση δεν προλαβαίνει να τους ξαναδημιουργήσει»), όσο και προαναγγελία όσων θα αναλυθούν στη συνέχεια: κίνδυνος εξάντλησης των φυσικών πόρων, καταστροφής του περιβάλλοντος και επιβίωσης του ανθρώπου («Πώς θα ζήσουν οι επόμενες γενιές... το φυσικό μας περιβάλλον;»)
 • Οι ερωτήσεις «Πώς θα ζήσουν οι επόμενες γενιές ανθρώπων αν εξαντληθούν αυτοί οι φυσικοί πόροι;» και «Πώς θα ζήσουμε εμείς καλά και οι επόμενες γενιές καλύτερα, αν καταστρέψουμε το φυσικό μας περιβάλλον;» είναι **ρητορικές**, δηλαδή δεν περιμένουν απάντηση, αλλά τις θέτει ο συγγραφέας για να δώσει έμφαση στα λεγόμενά του και να κεντρίσει από την αρχή το ενδιαφέρον του αναγνώστη.
β. Κατά τη βιομηχανική επανάσταση οι άνθρωποι ανακάλυψαν πρώτα τον ατμό ως κινητήρια δύναμη και κατασκεύασαν τις ατμομηχανές, και έπειτα τον ηλεκτρισμό και τις ηλεκτρικές μηχανές, που είχαν καλύτερη απόδοση από τα ζώα. Έτσι, μπορούσαν να φτιάχνουν πολύ περισσότερα προϊόντα, φτηνότερα και καλύτερης ποιότητας. Όμως, η μεγάλη παραγωγή προϊόντων οδήγησε στην υπερεκμετάλλευση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων, ενώ εγκαταλείφθηκαν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
 • Τα στοιχεία-παραδείγματα που αναφέρονται στο κείμενο: «οι άνθρωποι ανακάλυψαν πρώτα τον ατμό... και τις ηλεκτρικές μηχανές», «Με τις μηχανές αυτές... τη ζωή τους», «απαιτούνται ολοένα και περισσότερα μέταλλα και ενέργεια».

γ. Συνδετικές λέξεις και φράσεις του κειμένου 3:

1η παράγραφος: Επιπλέον, επανάληψη του ερωτηματικού επιρρήματος πώς

2η παράγραφος: λοιπόν

3η παράγραφος: Είναι χρήσιμο να...

4η παράγραφος: Όμως, επανάληψη λέξης μαζί με δεικτική αντωνυμία (Με τις μηχανές αυτές)

5η παράγραφος: όμως, Βεβαίως, Αλλά

6η παράγραφος: επανάληψη της φράσης Μπορούμε και πρέπει, επανάληψη του συνδέσμου Γιατί σε κάθε ερώτηση

7η παράγραφος: Αλλά

σελ. 54 σχολ. βιβλίου

3. Με βάση όσα διαβάσατε στο κείμενο 11, προσπαθήστε να πείσετε τους γονείς σας να μην επιλέξουν το αυτοκίνητο για τις μετακινήσεις τους, αλλά ένα μέσο μαζικής μεταφοράς.

Για να πείσουμε τους γονείς μας να επιλέξουν για τις μετακινήσεις τους ένα μέσο μαζικής μεταφοράς και όχι το αυτοκίνητο, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα ακόλουθα επιχειρήματα:

- Η χρήση του αυτοκινήτου προκαλεί μεγάλη καταστροφή στο περιβάλλον.
- Τα πετρελαιοκίνητα και βενζινοκίνητα οχήματα έχουν καταστρεπτικές συνέπειες στην ανθρώπινη υγεία.
- Σύμφωνα με μια ευρωπαϊκή έρευνα, τα μέσα μεταφοράς με το υψηλότερο περιβαλλοντικό κόστος είναι το πετρελαιοκίνητο ταξί και το συμβατικό αυτοκίνητο.
- Μέση λύση αποτελεί το πετρελαιοκίνητο λεωφορείο, το καταλυτικό αυτοκίνητο και το αυτοκίνητο υγραερίου.
- Προτιμότερη είναι η χρήση του μετρό και κυρίως του τρόλεϊ που έχει σχεδόν μηδενικό κόστος.